

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Веселина Василева Димитрова

катедра „Международни икономически отношения“- Икономически университет-Варна

върху дисертационен труд на **Цветомир Йосифов Маринов**

на тема:

„Двустранни ефекти от въвеждане на външпотърговски ограничения“

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“

Рецензията е изготвена съгласно заповед на Ректора на Икономически университет – Варна No РД-06-3078/05.11.2020 г. за участие в научно жури, решение на Научното жури от 11.11.2020 г. и решение от извънредно заседание на Научното жури (Протокол No 2/21.12.2020 г.)

I. Данни за докторанта.

Цветомир Йосифов Маринов е зачислен за редовен докторант по докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“ към катедра „Международни икономически отношения“ в Икономически университет- Варна през 2017 г. за срок от три години.

Цветомир Маринов е придобил бакалавърска степен по „Международни икономически отношения“ през 2015 г. и магистърска степен по „Логистичен мениджмънт“ през 2016г. в Икономически университет-Варна.

По време на обучението си в докторантура той е осъществил международна преподавателска дейност по програма Еразъм +. Като част от образователната си програма по индивидуален план той е ръководил семинарни упражнения пред студенти от спец. „Международни икономически отношения“ и спец. „Международен бизнес“ в Икономически университет-Варна.

В изпълнение на индивидуалния си план докторант Цветомир Маринов е положил успешно всички заложи изпити, което е удостоверено с необходимите протоколи.

Владее писмено и говоримо руски, английски и немски език.

II. Общо представяне на дисертационния труд.

Изложението на дисертационния труд е представено в обем от 180 стандартни страници, структурирани във въведение- 5 страници, изложение в четири глави- общо 151 страници, заключение- 11 страници, използвани литературни източници- 13 страници.

В текста са изведени 57 фигури и 14 таблици. Библиографската справка включва 148 източника- коректно цитирани и използвани научни статии, доклади, монографии и специализирани интернет източници на български, руски и английски език.

В структурно отношение е налице добра логическа последователност, целенасоченост и относителна балансираност между отделните глави на дисертацията. Дисертационният труд има добре формулирана цел и изследователски задачи. Обектът и предметът на изследване отразяват изследователската теза и научните търсения на докторанта да анализира и оцени ефектите, от налагането на двустранните търговски ограничения.

Използваният език от автора е добър и разбираем. Текстът е добре представен графично. Статистическият инструментариум е обяснен и приложен коректно. Ограничителната рамка на дисертацията е подходящо аргументирана от гл. т. на времеви ограничения и наличност на данни по държави. Изложението е стегнато, удовлетворяващо като обем и притежава достатъчна научна добросъвестност.

Преценката ми за общото представяне на дисертационния труд е, че структурата и съдържанието му съответстват на нормативните изисквания на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България. Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита по реда на ЗРАС в РБългария от катедра „Международни икономически отношения“ при ИУ- Варна.

Представената дисертация е самостоятелно дело на Цветомир Йосифов Маринов, за което свидетелства декларацията за оригиналност и достоверност.

III. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Дисертационният труд на докторант Цветомир Йосифов Маринов разглежда актуален и слабо изследван в теорията проблем за ефектите от налагане на търговски ограничения. Положителен момент е, че се изследват ефектите както за страните, на които са наложени санкциите, така и върху държавата, която ги използва. Целта на докторанта е да оцени тези ефекти като обекти на анализ са два международни търговски конфликта- между Китай и САЩ и между Русия и ЕС.

Тезата на докторанта е свързана с доказване на негативните ефекти от санкциите като в хода на изложението са създадени подходящи емпирични предпоставки за нейното доказване. Подходът на изследване на докторант Маринов е разнообразен и всеобхватен като включва литературен обзор, качествен и количествен анализ, сравнителен анализ.

В дисертационния труд е направен широкоспектърен и балансиран литературен обзор на теорията за международните търговски бариери с акцент върху митата. Авторът прилага логически обоснован анализ на причините (гл. икономически и политически) поради които страните имат желание да въвеждат ограничения пред международната търговия. Задълбоченото проучване на проблема за САЩ и Китай е възможно най-актуално и близко във времето.

В дисертацията е направен анализ на икономическите фактори в търговията между Русия и ЕС, който резултира в политическа обосновка на конфликта. Докторантът изследва спада на цените на нефта и ръста в обема на селско-стопанската продукция като аргументи за издигане на бариери в търговията между Русия и ЕС. Докторант Маринов извежда различните обосновки, които би следвало да променят целта на търговските ограничения, а именно промяната на политиката на Русия спрямо Крим и Украйна.

В дисертационния труд се изследват и ефектите от търговски конфликт за трети страни, които не са преки участници в спора. Акцентът е както върху западни държави-членки от ЕС, така и върху дългогодишно близки на Русия държави като Беларус. Гореизложеното е подкрепено с емпиричен анализ на базата на структурния гравитационен модел чрез версията Armington-CES за произход на стоките. Целта на докторант Маринов е да се оценят ефектите от санкциите и контра-санкциите върху търговските потоци на ЕС, Русия и Беларус. Данните, които се ползват са от WITS на Световната банка, COMTRADE на ООН и са за периода 2010-2019 г. Резултатите потвърждават тезата на автора, че санкциите изпълняват своите задачи да ограничават търговските потоци, включително за трети страни.

Цялостната ми преценка е, че авторът е избрал значим и актуален проблем за анализ в своя дисертационен труд. Със своето изследване докторантът обогатява съществуващото знание за двустранните търговски ефекти и предлага подходящ и полезен емпиричен модел за апробация.

Дисертационният труд на докторант Цветомир Йосифов Маринов е в съответствие с изискванията по чл. 34, ал. 2 и ал. 3 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна

Авторефератът в обем от 45 страници като структура и съдържание отразява вярно дисертационния труд на докторанта.

IV. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Намирам, че формулираните приноси в дисертационния труд са свързани с фокуса на анализирания въпрос в отделните глави. Безспорно най-ценен е принос № 5 за прилагане на структурен гравитационен модел на ефектите от търговските ограничения между Русия и ЕС, който се апробира за първи път в България.

V. Публикации и участие в научни форуми.

Представените по дисертацията публикации имат отношение към темата и изпълняват количествените изисквания по чл. 35, ал. 1, т.4 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна. Приета за публикуване е студия в индексирано издание (удостоверено със служебна бележка от главния редактор на изданието) и са публикувани други четири доклада (един в съавторство с научния ръководител).

Докторант Цветомир Маринов е носител на първа награда на осмия академичен национален конкурс „Д-р Иванка Петкова“ към Института за икономическа политика - София през 2019г.

VI. Критични бележки и препоръки.

Представянето на аналитичната рамка на гравитационния модел в глава 4 (стр. 138-145) не трябва да доминира над представянето на конкретната методология на самото изследване на докторант Маринов.

Докторант Маринов може да коментира по-смело и задълбочено влиянието на евентуалните недостатъци на структурния гравитационен модел (стр. 145) върху получените резултати при анализа на ефектите от санкциите върху търговските потоци по държави.

Приемам, че текстът от глава 4 има допълнителен потенциал и за целта препоръчвам на автора по-силна международна публикационна активност. Резултатите от емпиричното изследване си заслужава да бъдат популяризирани в реферирано издание в базите Scopus и Web of Science.

VII. Въпроси по дисертационния труд.

1. Какво ще се промени в търговския обмен между САЩ и Китай с встъпването на новата президентска администрация на власт през м. януари 2021г. в условията на Ковид 19?
2. Какви са очакванията Ви при засилване на търговските връзки между Русия и Китай?

VIII. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение.

Дисертационният труд на докторант Цветомир Йосифов Маринов се отличава с характеристиките на цялостно и завършено самостоятелно научно изследване и доказва декларираното оригинално авторско участие.

Дисертационният труд „Двустранни ефекти от въвеждане на външнотърговски ограничения“ отговаря на всички условия за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“.

Въз основа на гореизложеното давам **положителна оценка** на представения дисертационен труд и предлагам на Уважаемото научно жури да подкрепи решение “ЗА” и да присъди на докторант **Цветомир Йосифов Маринов** образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“.

Дата: 05.01.2021 г.

Изготвил рецензията:

(проф. д-р Веселина Димитрова)

РЕЦЕНЗИЯ

От: *проф. д-р Виржиния Иванова Желязкова, професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност: 05.02.05 Финанси, парично обращение, кредит и застраховка от Висшето училище по застраховане и финанси - София*

Относно: *процедура за защита на ОНС „доктор“ в област на висшето образование „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма „Световно стопанство и МИО“ към катедра „МИО“ в Икономическия университет-Варна на докторант Цветомир Йосифов Маринов с научни ръководители доц. д-р Георги Маринов и гл. ас. д-р Александър Шиваров и тема на дисертационния труд: „Двустранни ефекти от въвеждане на външнотърговски ограничения“*

1. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантът Цветомир Йосифов Маринов е роден през 1992 година. Средното си образование получава от 8 СОУПЧЕ „Александър Сергеевич Пушкин“, където изучава засилено английски език.

Завършва ОКС „бакалавър“ по специалността „Международни икономически отношения“ в Икономическия университет-Варна (ИУ-Варна) през 2015 година. След това продължава образованието си в ОКС „магистър“ по специалността „Логистичен мениджмънт“ в същия университет. През м. септември 2017 година е зачислен за редовен докторант към катедра „Международни икономически отношения“ отново в ИУ-Варна.

По време на следването си в ОНС „доктор“ Цв. Маринов води учебни занятия като хоноруван преподавател в ИУ-Варна. Това определено подпомага развитието му като млад учен и изследовател. Освен академичния опит, докторантът притежава и сериозен опит от практиката – в периода 2012-2017 година през активния летен сезон работи като администратор в хотел „Камчия“ в к. к. „Златни пясъци“. По този начин той добива реална представа за редица проблеми и въпроси, които възникват в реалната бизнес среда, което допринася за формирането му като личност и като специалист.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Представеният за рецензиране дисертационен труд е посветен на една тема, която е неизменно актуална за всяка държава поотделно, а също така и за международната търговия – външнотърговските ограничения и двустранните ефекти от тях. Тази проблематика е особено значима днес, когато в резултат на редица икономически, финансови, геополитически и здравни фактори – появяващите се и затихващи международни кризи от 2007 година насам, и в последно време – разразяването на безпрецедентна за историята на света здравна криза в резултат на разпространението на вируса COVID-19 – се наблюдава постепенно нарастване на броя на външнотърговските ограничения както от тарифен, така и от нетарифен тип. Обектът на труда – двустранните отношения между Русия и Европейския съюз (ЕС) от една страна и Съединените американски щати (САЩ) и Китай, от друга, правилно е дефиниран от докторанта като ключов за международните отношения и търговия, тъй като тези геополитически сили влияят върху състоянието на икономиката на света. От тази гледна точка изследването на докторант Цв. Маринов е навременно и е от полза както за академичните среди, така и за практиката, включително за целите на регулирането на външнотърговската дейност на държавно равнище.

Дисертационният труд се състои от общо 168 страници основен текст, който е обогатен със значим брой илюстративни материали – 57 броя фигури и 17 броя таблици. Прави много добро впечатление големият брой на проучените и цитирани от докторанта в труда му литературни източници – общо 148. Това показва, че той е запознат с литературата по изследваната от него тема, което му дава възможност и основание да проявява критичност при анализа и оценката на икономическите феномени, обект на изследователската му работа.

Целта на труда е дефинирана ясно и коректно и тя е да се оцени ефекта от двустранно налаганите ограничения от страна на изследваните държави. Напълно уместно са определени и четири изследователски задачи, които произтичат от зададената цел. Те отразяват в стегнат вид насоките на работа по избраната от докторанта тема. Изпълнението им в рамките на дисертационния труд гарантира реализирането на изследователската цел. Обектът и предметът също са определени коректно и много ясно. Ясно е формулирана и изследователската теза: “ефектите от издигнатите търговски бариери имат негативни икономически ефекти не само върху страната, на която са наложени, но и за налагащата ги държава, фактор, на който не се отделя достатъчно внимание в анализа на икономическите ограничения.” От това личи дълбочината на познаването на изследваната проблематика,

именно тази дълбочина позволява да е налице яснота при дефинирането на тезата, целта, обекта, предмета и задачите на всяко едно научно изследване.

3. Методология на изследването

Избраната методология на изследването напълно съответства на целите на труда. Тя представлява на практика съчетание от прилагането на методи от областта на количествения и качествения анализ. Именно съчетаването на тези два вида подхода за целите на дисертационния труд позволява да се извърши действително задълбочено научно изследване и да се достигне до реално значими научни резултати. Много добро впечатление прави коректното и ясно дефиниране на ограничителните условия на труда. Това отново показва задълбочеността на познанията на докторанта, която му е позволила много подходящо за конкретното изследване да улови кои точно следва да бъдат тези условия.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран във въведение, четири глави и заключение. Така избрана, структурата е последователна и отговаря на целта и задачите на труда, формулирани във въведението.

Първата глава има въвеждащ в тематиката характер и е посветена на теорията, свързана с проблематиката за международните търговски бариери. В рамките на тази глава от дисертационния труд докторантът последователно разглежда и анализира първо аргументите за налагането на търговските ограничения, второ, видовете търговски ограничения, по-нататък продължава с търговските бариери като част от инструментариума на външнотърговската политика и накрая завършва с анализ на някои основни теории в международните отношения.

Обект на втората глава на труда е търговският конфликт между САЩ и Китай. Тук докторантът представя и подлага на критичен анализ този конфликт, като започва с излагането на теоретичните предпоставки за него, след това предлага от една страна, някои факти, от друга - своите разсъждения за генезиса и развитието на конфликта и по-нататък анализира ефектите от търговския сблъсък. Изложението е изключително стегнато, ясно и последователно и дава възможност на читателя от една страна, да добие представа за същността на конфликта, от друга да се запознае с гледната точка на автора за обекта на неговото изследване.

Във фокуса на третата глава е поставен сблъсъкът на Русия и ЕС. Отново първо са представени предпоставките и причините за този сблъсък и за наложените в резултат от него ограничения. На второ място докторантът разглежда ефектите от санкциите, които страните

си налагат една на друга и ги подлага на критичен анализ. Накрая главата завършва с разглеждане и критичен поглед върху ефектите за трети страни от този конфликт. Именно тази трета точка е изключително важна и показва широтата на познанията на докторанта по изследваната от него тема, което му позволява да предложи анализ на тези сложни икономически и геополитически феномени.

В четвъртата, последна глава авторът представя резултатите от извършения от него анализ на двустранните ефекти от търговските конфликти, които е разгледал до момента в труда си. За целта той използва структурния гравитационен модел, който е много подходящо избран от него в контекста на изследвания проблем. Отново, както и в предходните три глави, докторантът започва изложението с теоретичната основа на конкретния обект на изследването си в тази част от труда и модела, който е селектирал. След това описва какъв е практическия инструментариум за приложението на гравитационния модел. Накрая завършва със същинската част – представяне на анализа на ефектите от санкциите върху търговските потоци.

В заключението са представени основните изводи от изследването.

5. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Докторантът е представил справка за общо пет на брой научни и научно-приложни приноси на дисертационния си труд. Приемам тези приноси за реални така, както са формулирани. Първите три приноса – 1) изясняването на действието и ефектите на търговските ограничения на теоретично ниво в сферата на международния икономикс, 2) изясняването на причините, в теоретичен и практически план, за възникването на изследваните търговски конфликти и 3) изясняването на причините, в теоретичен и практически план, за възникването на изследваните търговски конфликти и ефектите от въвеждането на търговски ограничения за страни, които не са преки участници в конфликтите - са от чисто теоретичен характер. Те са действителни и в този план дисертационният труд би бил от полза за целите на академичната общност – както в преподаването и процеса на обучението на студентите и докторантите, така и като много добър обзор, на който могат да се позовават учени в своите разработки.

Останалите два приноса – 1) изясняването и практическото приложение на разнообразен инструментариум за оценка на ефектите от търговските ограничения за страните, наложили ограниченията и за тези, които са подложени на санкционен натиск и 2) това, че приложеният структурен гравитационен модел на ефектите от търговските ограничения между Русия и ЕС

е първият подобен анализ направен в България - причислявам към сферата на практико-приложните.

6. Преценка на публикациите по дисертационния труд

За целите на настоящата процедура по защита на ОНС „доктор“ докторантът Цв. Маринов е приложил справка за общо пет броя научни публикации по темата на дисертационния си труд. От тях едната е студия, останалите четири са доклади от научни конференции. Тези научни публикации дават възможност изводите, до които е достигнал докторанта в хода на своята работа да получат публичност и да се създадат възможности за тяхната апробация.

7. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Отчитайки броя и характера на представените научни публикации във връзка с процедурата, докторантът изпълнява и дори надминава минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика.

8. Лично участие на докторанта

Към момента на изготвянето на настоящата рецензия в трудовете на Цв. Маринов няма установени доказателства за плагиатство, нито установени сигнали за нарушаване на авторски права на други изследователи

9. Автореферат

Авторефератът коректно представя в стегнат вид основните положения от дисертационния труд на докторанта и напълно отговаря на възприетите в академичната практика изисквания за съставянето на подобен род научна разработка.

10. Критични забележки и препоръки

Нямам критични бележки. Бих препоръчала на докторант Цв. Маринов да публикува дисертацията си като книга. Това ще даде възможност труда му да се популяризира, да бъде от реална полза на повече заинтересовани лица и да постигне цитируемост.

11. Лични впечатления

Не познавам лично докторант Цв. Маринов, но от дисертационния му труд и представените за рецензиране научни публикации си съставям впечатление за него като амбициозен, целеустремен и много способен млад учен.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантът Цветомир Маринов притежава задълбочени теоретични знания по професионалното направление 3. 8. Икономика, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Цветомир Йосифов Маринов в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма „Световно стопанство и МИО“ към катедра „МИО“ в ИУ-Варна.

15.12.2020 г.

Рецензент:

(проф. д-р Виржиния Желязкова)